

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

מסכת סנהדרין - דף יא

לפי חשבוננו של שמואל, ששנה היא 365 יום + 6 שעות. תקופה היא, 91 יום + 7.5 שעות. 91 יום זה בדיוק 13 שבועות. הפער בין שנה לשנה, בתחילת התקופה של ניסן שהיא התקופה הראשונה הוא יום ורבע. כלומר אם נתלו המאורות בליל ד', לאחר שנה של ד' תקופות, התקופה תתחיל 30 שעות מאוחר יותר (7.5 * 4). כאשר ינסו ליישם ד' שנים, שוב נחזור לזה שתחילת תקופת ניסן תהיה בלילה, כיום תליית המאורות. אולם בפער של חמשה ימים. (30 שעות כל שנה) זה נקרא "מחזור קטן", שהשמש מגיעה לאותה שעה של התחלה, אך לא באותו יום. אולם לאחר 28 שנה תחזור השמש בדיוק לאותה נקודת התחלה של ליל ד' בתחילתו. וזה הנקרא "המחזור הגדול" שבו אנו עושים ברכת חמה.

סיכום הדף נושא: הלכות עיבור השנה. סיבות לעיבור

עיבור השנה נעשה רק בדיינים שהנשיא **הזמין** מעבוד יום. **מעשה** ברבן גמליאל שזימן 7 דיינים לדון בעיבור השנה, **ולמחרת** מצא 8 דיינים. **שאל מי נוסף** שלא ברשות **אמר שמואל הקטן** באתי ללמוד הלכה למעשה איך מעברים ולא לדון, **ברכו** ר"ג שכל השנים ראיות להתעבר על ידו. **ומבארת הגמ'** שלא הוא הגיע שלא בהזמנה אלא אמר כן כדי לא לבייש את המגיע ללא הזמנה.

על זה הדרך היה בבית מדרשו של רבי, פעם היה ריח רע של שום, ואמר רבי מי שאכל שום שיצא, **עמד רבי חייא** ויצא עמדו כולם ויצאו, **למחרת** פגשו רבי שמעון ברבי ושאלו למה ציערת את אבא שאכלת שום, **אמר לו** לא תהא כזאת בישראל להלבין את פני האוכל ברבים ולכן יצאתי. **ורבי חייא למד מרבי מאיר**, שבאה אשה ואמרה לו אחד מהיושבים בבית המדרש קידש אותי בביאה. **עמד רבי מאיר** וכתב גט, ועמד כולם וכתבו גט. ורבי מאיר למד משמואל הקטן, **ושמואל הקטן** למד משכניה בן יחיאל שהיה בכי עזרא, שכלל את עצמו בתוך האנשים שנשאו נשים נוכריות כאשר בא לפני עזרא. **ושכניה** למד מדברי הקב"ה ליהושע לאחר שנפלו לפני העי, **שאמר הקב"ה ליהושע** שידבק מי החוטא ולא רצה לומר לו מיהו אלא אמר "חטא ישראל". **וי"א שלמד ממה שאמר הקב"ה למשה רבנו** "עד אנה מאנתם" נכללו כולם במיעוט החוטא. **כאשר נפטרו הנביאים** האחרונים חגי זכריה מלאכי נסתלקה רוח הקודש, והיו משתמשים בבת קול. **פעם אחת** היו בעליית בית גוריה ביריחו והייתה בת קול שיש כאן אדם שראוי שתשרה עליו שכניה אלא שאין הדור ראוי, **ונתן ענינה על הלל הזקן, כאשר נפטר אמרו עליו "הי חסיד הי עניו תלמידו של עזרא"**. ע"ז היה כאשר ישבו ביבנה **ונתנו עיניהם בשמואל הקטן וכאשר נפטר אמרו עליו "הי חסיד הי עניו תלמידו של הלל"**. **ואמר שמואל הקטן** בשעת מיתו, **רשב"ג ורבי ישמעאל** לא אלישע יומתו ע"י המלכות בחרב, **ושאר** חבריהם יומתו במיתות משונות **ושאר העם** היה לבוה ויהיו צרות רבות בעולם. **ורצו לומר** "הי חסיד הי עניו" אף על רבי יהודה בן בבא אולם לא היה סיפק בידם מחמת שהיה מהרוגי מלכות.

עיבור השנה רק בהסכמת הנשיא, רבן גמליאל הלך בעת שישובו הדיינים בדיון על עיבור השנה, ועיברו על דעת שירצה הנשיא, וכאשר שב והסכים התעברה השנה.

סיבות וצדדים לעבר את השנה: א. התקלקלו הדרכים והגשרים בחורף. ב. התקלקלו תנורי קרבן הפסח. ג. בני חו"ל יצאו מבתיהם לעלות לררגל, ואם לא יעברו את השנה לא יגיעו קודם פסח. **מבואר בתוד"ה** "מפני" שעל הדברים הנזכרים עתה מספיקה סיבה אחת לעיבור השנה, ומכאן ואילך כמבואר בברייתא לקמן רק כאשר יש צירוף של ב' סיבות. ד. אביב עדיין לא הגיע ולא התבשלה התבואה. ה. פירות האילן לא יתבשלו עד שבועות. ו. אם סיום תקופת טבת נופל לאחר טז ניסן, או סיום תקופת תמוז לאחר הסוכות. **אם בסיבות לעיבור** מחמת אי גידול התבואה כולם שחמים. אבל **אם התבואה נגמרה** ויש סיבות אחרות כולם עצובים שא"א לאכול מן החדש ואיחרו את יום הקרבת העומר. **לדעת רשב"ג** "על התקופה" ולא **מבואר** האם התכוון לומר ששחמים או מעברים.

עניינים שאין הם סיבה מספקת לעבר את השנה: א. שלג. ב. צינה. ג. עדיין לא יצאו בני חו"ל מהבית לכינון ארץ ישראל. ד. גדיים וטלאים שעדיין לא גדלו (הם ראויים לקרבן פסח אף שהם קטנים). ה. גוזלות שלא פרחו (לקני זבים וזבות כשרים אף קטנים). **ונקטת הגמ'** שהם לא סיבות מספיקות כדי לעבר את השנה אולם התור סעד וסיוע לעוד סיבות, מעברים. **והביאה הגמ'** מרבי ינאי שאמר בשם רשב"ג את נוסח הכתב ששלח להודיע על עיבור השנה שהיה מבואר שצריך את הסיבות של הגזלים לא עדיין לא גדלו וכו'. ומצייתת הגמ' שרשב"ג **ציין דבריו** "הוטב הדבר בעיני" **ורבן גמליאל הזקן** ציין "הוטב הדבר בעיני ובעיני חברי". ומבארת הגמ' שיתכן ועוותותו היא לאחר שהעבירוהו מנשיאותו.

באגרת ששלח לרשב"ג מבואר שעיבר את השנה והוסיף ל' יום. **והקשו** ממה שלמדנו בברייתא, **ושלדעת רבנן** מוסיפים ל' יום **ולדעת רשב"ג** מוסיפים כט' יום. **ביאר ר"פ** שתלוי ברצון הדיינים.

בבדיקת התבואה לגבי עיבור השנה, בדקו ג' מחוזות א. יהודה. ב. עבר הירדן. ג. גליל. היו מעברים רק כאשר בב' מקומות לא הגיע התבואה לגידולה הראוי. **והיו שמחים כולם** אם ביהודה לא נגמרה התבואה ועיברו את השנה, שלמזל הובאת העומר הראו מבאים מיהודה, **ואם נגמרה תבואה ביהודה** ובכ"ז עיברו את השנה היו מבאים את העומר ממחוז אחר.

בברייתא מבואר שעיבור השנה נעשה ביהודה, **אולם** אם נעשה בגליל מעובר. **והעיד חנניה איש אנון** שאינה מעוברת בגליל, שלמד "לשכנו תדרשו ובאת שמה", ישבו הדיינים רק לשכנו של מקום ביהודה.

עיבור השנה וקידוש החדש רק ביום, ובליה לא מעובר ולא מקודש. **אמר רבי אבא** המקור "תקעו בחדש שופר **בכסה ליום** חגנו כי חק לישראל הוא **משפט** חללקי יעקב" ר"ח שחל בעת כיוסי הירח (תחילת החדש) זה ראש השנה, **וקידוש החדש** הנעשה באותו יום דינו כמשפט שנעשה רק ביום.

עיונים על הדף

שורש הענין בעיבור השנה.

בדפים האלו אנו מתעכבים הרבה על סיבות הגורמות לעיבור השנה, האם מצרפים כמה סיבות יש סיבות המיוחדות שהם בעצמם מהווים גריה לעיבור השנה. מה כל הענין, מדוע יש לעבר שנה מה רע שהכל מסתובב סביב ציר אחד מרכזי. הדברים מאוד מאוד פשוטים למי שמעט מתמצא, וקצת סבוכים למי שאינו. במסגרת קצרה זו נביא את עקרי הדברים הבסיסיים את רובם כבר למדנו במסכת עירובין ר"ה הזכרנו במסכת פסחים ועוד. רק נחזור על הכלל הראשוני, **לשמש אין חודשים. וירח אין שנים.** כאן נעוצה הבעיה וכאן יצוק הרעיון של עיבור השנה להתאים את חודשי הירח לשנת החמה.

שנת הלוח הקלנדארי, מתחשבת לפי סיבוב השמש במשך השנה. לשמש אין התחדשות חודשית, אלא סיבובה הוא במשך שנה מלאה. חלוקה ליב' חודשים לפי סיבוב השמש, אינה חישוב אמיתי. היות ולשמש אין "חודש", כי אם שנה בלבד. שנת השמש מתחלקת לארבעה חלקים. כל חלק נקרא "תקופה". ולכן החשבון הלוח הקלנדארי לא יכול להוות חשבון מדויק לחודשים, כיון שחלוקת שנת החמה לחודשים היא שרירותית בלא טעם.

מאיך, שנת לבנה כן מתחלקת לחודשים היות ולירח יש התחדשות פעם בחודש. ומולדו הוא כל 29 ימים מלאים + חצי יום (היינו 12 שעות) + תשצ"ג חלקים. (793 חלקים חלקי 1080 שיש בשעה זמנית).

אולם, כיון ששנת לבנה יותר קצרה משנת חמה, לא שייך למנות את השנה אך ורק לפי חודשי הלבנה. כיון שאם נמנה אך ורק לפי הלבנה יעלה לנו פער של 100 ימים בכל שנה, ששנת הלבנה קצרה יותר. (354 יום+ חודש לבנה כפול יב' חודשים מול 365 יום+ בשנת החמה). וא"כ חודש ניסן פעמים יצא בחורף, ופעמים יצא בקיץ. והתורה אמרה "שמר את חודש האביב".

כאן אתה למד את שורש סיבת **עיבור השנים** ועיבור החודשים. אם אנו יודעים ששנת לבנה קצרה משנת חמה בכ-10 ימים, הרי שלאחר ג' שנים יש פער של חודש. לכן יש שנה מעוברת כדי לאפס את שנת הלבנה מול שנת החמה.

כמובן שיש עוד סיבות **לעיבור החודש עצמו**, שעיקרו של דבר חודש אחד מלא, חודש אחד חסר. כיון שלא שייך לעשות ר"ח באמצע היום, ואם כפי שהתבאר מולד הלבנה הוא לאחר 29.5 יום+ המומלד הקודם הרי ר"ח יצא באמצע היום, והיות וכן יום אחד מתחלק לב' חודשים, פעמים ר"ח ביום זה ופעמים ביום הבא. ומשום כך פעמים החודש חסר ופעמים הוא מלא. אולם היות ויש פער מסויים בין שנה לחברתה. הוסיפו בקביעת הלוח את אחד מהחודשים חשון או כסלו שיהיה מלא או חסר כפי הצורך האסטרונומי של חישוב השנים.

מהי תקופה?

מה ביאור דברי רש"י (יא, ב ד"ה ועל התקופה) שפעמים תקופת טבת מסתיימת לאחר ט"ז ניסן, ופעמים תקופת תמוז לאחר החג. איך הדברים משתנים. כפי שנזכר תקופה היא רבע מהשנה. ובחישוב התקופה עצמו את דעת שמואל בגמ' בעירובין. שחשבוננו מעוגל וקל לחשבון ויש את חשבוננו של רב אדא היותר מדויק לפי חלקי השעה הקטנים. וכך,

שנה ל"שמואל" שנה "לרב אדא"

בהלכה נזכרו ב' שיטות לחישוב "שנה", שיטת שמואל הנזכרת בגמ', (עירובין נ'. ערכין י'. וכן בתענית י'. ועוד.) ויש את שיטת רב אדא, המופיעה בספר העיבור (מאמר ט"ז שער ד') בתורת "בריייתא", אולם כידוע בגמ' שיטה זו לא הובאה, אף שיש ראיות לשיטה זו. והדברים ארוכים. ואכמ"ל.

יש הבדל משמעותי בין חשבוננו של שמואל, לחשבוננו של רב אדא במדידת זמני התקופה. שמואל אומר שאין תקופת ניסן נופלת וכו' כל חשבוננו של שמואל מבוסס ע"ז, ששנה היא 365 יום ו-6 שעות. (וזה עיקר הסוגיא בעירובין נ'). מחילא כל תקופה לשמואל היא בדיוק 91 יום + 7.5 שעות. ואילו לפי חשבוננו של רב אדא, שנה היא 365 יום ו-5 שעות 55 דקות ו-25 שניות. ועוד משהו.

הדיוק של רב אדא, הוא מחמת הנושא של עיבור השנים, המעוניין, ולמד את דברי האבן עזרא הנ"ל (שמות יב' יב') ושם חשבוננו הוא, ללמד מדוע הלוח הנוצרי והלוח המוסלמי אינם נכונים. ורק שילוב הלוח היהודי, בין המחזור החודשי של הלבנה והמחזור השנתי של השמש, יצור תוצאה מושלמת ויחזור הדיוק למתכונתו פעם 19 שנה לאחר שנועבר מתוכם 7 שנים. ובנקודה זו חשבוננו של רב אדא מדויק יותר לפי חשבון הפער 19 שנה.

להלכה, פוסקים כשמואל לגבי חשבון התקופות, ולצורך אמירת "ותן טל ומטר" וכחשבון מסלול החמה שחוזרת לתחילת מחזורת כל 28 שנה. מאיך פוסקים כרב אדא בחשבוננו, לענין עיבור השנה.

אם לא נעבר את השנים התקופות יזוזו ביחס לחודשי הלבנה, שהרי כפי שנזכר כמה וכמה פעמים שכל הנושא של חודשים שייך לירח ולא להקף השמש, ולכן התקופה של 91 יום + יגרמו לתזוזה בפער של 19 שנים, עד כדי כמה חודשים. כאשר אנו מוסיפים חודש יחזור מסלול התקופה לטווח הרצוי.